

Duin- en Bollenstreek 2030: Concurrentiekracht Nederland en (economische) transities en hoe we de kracht en potentie van de Duin- en Bollenstreek hiervoor in gaan zetten

Regio-overstijgende kracht Duin- en Bollenstreek

De Duin- en Bollenstreek herbergt een economische kracht en potentie die een belangrijke bijdrage kan leveren aan de Nederlandse economie en concurrentiekracht. Op het vlak van de bloemen- en bolleneconomie, innovatieve kenniseconomie en toerisme is de Duin- en Bollenstreek van regio-overstijgend belang. Het bloemen- en bollencluster (productie, kennis, innovatie, handel) is uniek en voorname speler in een internationale markt. De potentie van Flower Science, Space Campus en Unmanned Valley is veelbelovend in een steeds kennisintensievere samenleving. En, het unieke open landschap van bollenvelden, duinen en strand kent een grote, internationale aantrekkingskracht op toeristen.

Transities bieden kansen

Maar, de ontwikkeling van onze samenleving en economie staat niet stil. Inmiddels zijn omvangrijke transities gaande die de economie en bedrijven in de Duin- en Bollenstreek ingrijpend veranderen. De digitalisering neemt sterk toe en zorgt ervoor dat we anders gaan denken en handelen. Bijvoorbeeld, hoe en wat we produceren, waar we op vakantie gaan en onze spullen kopen. Of hoe we informatie en kennis verkrijgen en benutten. Verduurzaming vraagt om een reductie van CO2 en schadelijke stoffen, en zorgt ervoor dat we volop de overstap maken naar duurzamere grondstoffen en energie. En, de factor 'human capital' kent vele uitdagingen als het om internationalisering, voldoende en geschikt personeel en juiste en blijvende scholing gaat.

Kansen verzilveren

Binnen de context van de dominante transities (digitalisering, verduurzaming en human capital) zijn er, vanuit de regio-overstijgende kracht van de Duin- en Bollenstreek, veel kansen te benutten. Daarvoor is het nodig om het 'human capital' vraagstuk op te pakken; bijvoorbeeld binnen het toerisme en in het bloemen- en bollencluster. En, hoe doen we ons voordeel met verdere digitalisering, innovatie en kennis? Hoe zorgen we ervoor dat het grootbedrijf en de MKB-bedrijven in de Duin- en Bollenstreek verder verduurzamen? Verstaan we, vanuit de Duin- en Bollenstreek in relatie tot de ontwikkelingen om ons heen, de kunst om de transities aan te grijpen en veelbelovende kansen te verzilveren? De Duin- en Bollenstreek is er klaar voor om kansen op te pakken, al gaat niet vanzelf.

Appél voor betere samenwerking en organisatie

In de Duin- en Bollenstreek is getracht een vruchtbare, regionale samenwerking op poten te zetten om als overheden, bedrijfsleven, onderwijs samen werk te maken van de economische opgaven. Hiervoor zijn onder meer afspraken gemaakt met de provincie Zuid-Holland (het "Valentijnsakkoord") over intensievere en gerichte regionale samenwerking. Sindsdien was er volop ruimte en gelegenheid om deze samenwerking voor elkaar te krijgen. Hierin zijn stappen gezet, en dit had meer succes verdiend. Het ontbrak aan een gedragen regionale agenda en focus, voldoende uitvoeringskracht, effectieve governance en ambitie van alle stakeholders. Tegelijkertijd zien we dat economische ontwikkeling meer vanuit een breed regionaal perspectief wordt benaderd. Ook in Nederland is dat in afgelopen 8-10 jaar vaker het geval. Door meer 'van buiten naar binnen' te kijken ligt de wereld aan je voeten en kun je concurrentiekracht van elders de Duin- en Bollenstreek binnenhalen. Dit 'van buiten' naar de Duin- en Bollenstreek kijken is geen gewoonte geweest. Een succesvolle economische ontwikkeling is daardoor nog niet voldoende van de grond gekomen. Terwijl de urgentie daartoe wel groeit; het zal dus anders moeten!

In het vervolg van dit document geven we als EBDB aan hoe het anders moet en kan door de Duin- en Bollenstreek de volgende hoofdlijnen voor de toekomst mee te geven:

1. Regionaal-economisch perspectief voor de Duin- en Bollenstreek
2. Een krachtige organisatie van/voor de economie van Duin- en Bollenstreek
3. Structuur organisatie en financiën

1. Regionaal-economisch perspectief voor de Duin- en Bollenstreek

Waar ligt dan het regionaal-economisch perspectief voor de Duin- en Bollenstreek? Dat ligt vooral daar waar de Duin- en Bollenstreek een regio-overstijgend belang heeft of kan pakken. Want, de Duin- en Bollenstreek is gelegen in een metropolitaans landschap van grote steden en is daar een onlosmakelijk waardevol onderdeel van. De Duin- en Bollenstreek beweegt hierin mee en wordt hierdoor beïnvloed. Net zo goed als dat de Duin- en Bollenstreek impact heeft op diezelfde grootstedelijke omgeving. Daarbinnen zijn er voor de Duin- en Bollenstreek mogelijkheden op het vlak van:

- Het cluster van kennis, innovatie, ondernemerschap, handel en (vollegrond)s teelt in de bloemen- en bolleneconomie (**Greenport**)
- Het unieke, open landschap van karakteristieke bollenvelden, duinen en strand (**toerisme, recreatie en gezondheid**)
- De potentie van Flower Science, Space Campus en Unmanned Valley (**innovatieve kenniseconomie**)

Greenport

Dit cluster is gelet op werkgelegenheid, mobiliteit en ruimtebeslag van wezenlijk belang in de Duin- en Bollenstreek. Het is een van de belangrijkste 'vliegwielen' voor toekomstige, ruimtelijk-economische ontwikkeling (en tevens de grootste 'rem' wanneer, zoals nu, de organisatiegraad en de betrokkenheid van het bedrijfsleven te beperkt is). Voor de Greenport is van belang:

Maatschappelijke opgaven

Focus is het duurzaam produceren in relatie tot innovatie binnen het cluster en tot de innovatieve kenniseconomie in de Duin- en Bollenstreek. Bijvoorbeeld de link met sensortechnologie, digitalisering, energietransitie en energiekosten, het gebruik van bestrijdingsmiddelen en maatschappelijke acceptatie van het cluster. Denk daarbij vooral aan beeldvorming, 'license to operate' (mandaat van omgeving aan cluster om te kunnen blijven opereren). En ook aan 'Enjoy The Flowers' (het op verantwoorde wijze beleven en bekijken van de bollenvelden). Juist voor de aanpak van dergelijke maatschappelijke opgaven ligt het voor de hand goed 'van buiten' naar binnen te kijken.

Ruimte voor ondernemen

Hierbij gaat het om de versnelling van de herstructurering van het bollenareaal. Bijvoorbeeld, aan de hand van een omvangrijk, financieel fonds. Daarnaast gaat het om de beschikbaarheid van fysieke ruimte voor bedrijfsuitbreiding en regiobreed beleid en locaties voor de huisvesting van internationale medewerkers. Dat laatste kan bijvoorbeeld op percelen van het land- en tuinbouwbedrijf en op nieuwe, centraal gelegen grotere huisvestingslocaties in de Duin- en Bollenstreek. Verder gaat het om de bereikbaarheid en het ontwikkelen van mobiliteits- en logistieke hub(s), het ontplooiën van tijdelijke, periodieke nevenactiviteiten bij land- en tuinbouwbedrijven en de snelle afhandeling van vergunningen. Voor veel van deze thema's is veel te leren van hoe dit landelijk en in de andere Greenports wordt opgepakt. De Duin- en Bollenstreek moet deze ervaringen 'van buiten' naar binnen halen om stappen te maken.

Arbeidsmarkt / human capital

Kern is het beschikbaar hebben en houden van voldoende, gekwalificeerd personeel. In het bijzonder gaat het dan om een brede relatie van het cluster met scholing/onderwijs. Daarnaast zijn ook beleid en ruimte voor voldoende en goede huisvestingsmogelijkheden, informatievoorziening/service en voorzieningen (leefbaarheid, sociale cohesie) voor internationale medewerkers belangrijk. Ook dit vraagstuk is niet uniek voor de Duin- en Bollenstreek. In andere Greenports spelen vergelijkbare vraagstukken. Bovendien, de vraagstukken rondom arbeidsmarkt beperken zich niet alleen tot het Greenportcluster en gelden veelal voor de hele economie. Het is dan ook zaak, naast het Greenportcluster, het arbeidsmarkt-vraagstuk breed op te pakken.

Toerisme, recreatie en gezondheid

De kracht van de Duin- en Bollenstreek is het unieke, open landschap van karakteristieke bollenvelden, duinen en strand. Hier liggen regio-overstijgende kansen als het gaat om (zakelijk) toerisme, recreatie en gezondheid. Hiervoor is het belangrijk om de *kuuroordstatus* Noordwijk verder uit te bouwen en te verbreden naar een aantrekkelijk aanbod van kuuroordfaciliteiten in de gehele Duin- en Bollenstreek voor alle seizoenen. Daarnaast zijn er kansen dat recreatie en toerisme in de Duin- en Bollenstreek beter gevoed wordt door de spreiding van toerisme over de gehele metropolitane regio. En er is meer perspectief wanneer de Duin- en Bollenstreek de kracht van en het snijvlak met andere domeinen (kennis, greenport) weet te benutten voor zakelijk toerisme. Daarvoor is behoefte aan een kwalitatief hoogwaardig en vernieuwend verblijfsaanbod. En aan goede samenhang en samenwerking tussen de recreatieve 'hotspots' van de regio en de ontwikkeling van nieuwe combinaties en arrangementen van(uit) de zorg, hospitality, wellness en toerisme. Tot slot zijn er ook kansen om de kuuroordstatus Noordwijk te verbinden met de grotere steden in de omgeving en de medische centra in bijvoorbeeld Leiden, Rotterdam, Den Haag en Amsterdam.

Innovatieve kenniseconomie

Een ander belangrijk focusgebied voor de Duin- en Bollenstreek is de innovatieve kenniseconomie: Flower Science, Space Campus en Unmanned Valley. Het gaat om drie sporen:

Doorontwikkelen van afzonderlijke programma's en projectdoelen

Het doorontwikkelen van Flower Science (Vitale Teelt 2030), Space Campus (waaronder Space Experience Center, High Tech Campus) en Unmanned Valley (fieldlab voor sensorgerelateerde technologieën en toepassingen). Hier zijn daarnaast ook kansen om deze programma's te verbinden met wat er elders nationaal en internationaal op dit vlak speelt.

Bevorderen van cross-overs en kruisbestuivingen

Het aanjagen van verdere innovatie en technologie binnen de innovatieve kenniseconomie in de Duin- en Bollenstreek, en ook met sectoren daarbuiten danwel direct daaraan gerelateerd. Het gaat daarbij om cross-overs en kruisbestuivingen vanuit space, drones/sensortechnologie, precisielandbouw, digitalisering, robotisering, logistiek, productinnovatie en technologie.

Aangaan van strategische allianties

Hier zijn allianties voor de innovatieve kenniseconomie in de Duin- en Bollenstreek met andere gebieden in Nederland (Delft, Leiden, Wageningen, Eindhoven, Greenports, etc.) en internationaal belangrijk. Oftewel, hoe kunnen we 'van buiten' naar de innovatieve kenniseconomie kijken, wat kunnen we daarvan leren en welke samenwerking is er mogelijk?

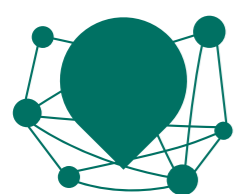

2. Een krachtige organisatie van én voor de economie van Duin- en Bollenstreek

Hoe gaan we deze ambities realiseren? De sleutel voor succes ligt bij uitvoeringskracht, focus en ambitie, en vooral ook bij draagvlak en samenwerking. Dat betekent het volgende:

- **Aanscherpen van de regionaal-economische agenda samen met alle stakeholders:** er moet een breed gedragen, gezamenlijk economisch perspectief komen. Een stip aan de horizon die verleidt en dwingt tot samenwerking. De regio kan de huidige inzichten in de economie gebruiken door vanuit de regio-overstijgende kracht en 'van buiten' naar binnen kijkend een aanscherping aan te brengen in de economische agenda.
- **Het slim bundelen van krachten:** de individuele gemeenten in de Duin- en Bollenstreek zijn te klein om ieder op zich tot krachtige uitvoering te komen. Samenwerking is enige oplossing. Als de krachten gebundeld worden kan voldoende massa ontstaan om – wederom samen met regionale stakeholders – te komen tot een gedragen strategie en tot voldoende uitvoeringskracht.

- **Reeds bestaande samenwerkingsorganisaties:** wat voor de individuele gemeenten geldt, geldt (wellicht) in mindere mate ook voor de Economic Board Duin- en Bollenstreek die actief is binnen het ruimtelijk-economisch domein van de regio. Deze organisatie is maar beperkt bij machte om voldoende slagkracht te organiseren om de economische uitdagingen in de Duin- en Bollenstreek in daden en resultaten om te zetten en kampt met te beperkte uitvoerings- en menskracht. Het slim samenwerken met onder andere de Stichting Greenport en de Ontwikkelingsmaatschappij (GOM) helpt de Duin- en Bollenstreek om zich beter en slagvaardiger te organiseren.
- **Verbeteren van de governance:** het bedrijfsleven in de Duin- en Bollenstreek is in beperkte mate georganiseerd en zit onvoldoende volwaardig aan tafel. De economische agenda is (mede) daardoor te veel geënt op wat voor de gemeenten van belang is; een duidelijk stempel van het bedrijfsleven, maar ook van onderwijs/onderzoek en de metropolitaanse regio, ontbreekt.

3. Structuur organisatie en financiën

Welke structuur past hierbij? Een compacte en slagvaardige ‘impact organisatie’, gedragen door de regionale stakeholders.

Een op veel plekken gehanteerd model is een stichtingsvorm, waarbij de stichting als doelstelling heeft om de regionale economie te stimuleren door te komen tot een gedragen strategie en een sterke gezamenlijke uitvoering waarbij een ‘impact organisatie’ zowel bij deze strategievorming als bij de uitvoering een belangrijke rol speelt. Zo’n organisatie bestaat uit:

‘Impact organisatie’ Economie Duin- en Bollenstreek

Leden: de ‘impact organisatie’ wordt gevormd door circa 15 stakeholders/leden uit de regio die een brede afspiegeling vormen vanuit het bedrijfsleven, onderwijs, overheid en onderzoeksinstellingen. In deze organisatie is het MKB én het grootbedrijf vertegenwoordigd. De deelnemende overheden zijn geen opdrachtgever maar, net als de andere leden, gelijkwaardige belanghebbenden. De leden komen enkele keren per jaar bijeen en leveren als ‘boegbeeld’ samen met een uitvoeringsorganisatie een bijdrage in het oppakken van de regionaal-economische opgaven. De positie van ‘lid’ is onbezoldigd. De rol van de leden wordt statutair verankerd.

Uitvoeringsteam:

de ‘impact organisatie’ wordt ondersteund door een uitvoeringsteam. Dit team bestaat uit tenminste 5 FTE en zijn ondersteunend aan de leden én zelfstandig uitvoerend actief.

Leiding:

de stichting/het uitvoeringsteam wordt geleid door een directeur-bestuurder. De stichting kent een Raad van Toezicht.

Raad van Toezicht:

een bij voorkeur bescheiden (maximaal 3 personen) raad van toezicht houdt toezicht op de administratie en financiën van de organisatie. Deze personen zijn onafhankelijk en hebben affiniteit met de regio.

Voor de financiering van de organisatie gaat het om structurele en tijdelijke middelen. Voor structurele middelen zou het uitgangspunt moeten zijn:

- Vanuit de provincie Zuid-Holland: een jaarlijkse bijdrage voor een afgebakende periode
- Vanuit de gemeenten: een bedrag per inwoner voor een reeks van jaren
- Bijdragen van het onderwijs en het bedrijfsleven (participatiemodel en ‘in kind’; vooral programma- en projectgerelateerd)

Voor tijdelijk danwel eenmalige middelen zou het vizier gericht moeten zijn op:

- Groeifonds, InvestNL, IQ Capital
- In kind samenwerking IQ en provincie Zuid-Holland
- MKB-Deals en private investeerders & fondsen